

בעזרהש"ת

חשבת דרכי

שיעורי

הרב אהרן מנחם ארלנגר שליט"א

שיעור

בספר חובות הלבנות

שיעור

הכנה לפורים

גליון ד' - אדר ב' תשפ"ב

כל הזכויות שמורות
למערכת 'חשבתי דרכי'
רחוב בלוי 8 בני ברק

להערות והארות, והצעות לייעול
ניתן לפנות בדוא"ל:
chishavtideerchy@gmail.com

לקבלת הגליון בדוא"ל מידי חודש בחדשו,
ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

האזנה לשיעורי הרב ארלנגר שליט"א
בטלפון: **072-3324300**
או במערכת ש"ע"י קול הלשון: **073-2951550**

הספר
פותח
שער
לעבור
לעולם
אחר

ההקדמה של הספר הקדוש הזה, מלמדת אותנו שיש עולם אחר. ועוד דבר היא מלמדת אותנו, שיש לנו את הגישה לעולם ההוא.

משל למה הדבר דומה, לארמון נפלא, מיוחד ונחשק, ובו כל מיני אכסדראות, מרפסות ועליות, שמתוכן ניתן לצפות פתאום למקום אחר, למחלקה אחרת. שם ישנם דברים מופלאים; מאכלים ערבים, כלים מזהב ומכסף, כל מיני שכיות חמדה, שכל אחד יכול להושיט את היד ולקחת. כל מי שעובר בארמון וצופה במקום ההוא, כמובן שואל את עצמו בפליאה, איך מגיעים למקום הזה... והנה לפתע הוא מבחין גם שיש שם אנשים... והוא מעולם לא ידע שיש דבר כזה...

הוא מסיים את הסיום, ויוצא מן הארמון. עתה נתאר לעצמנו מה קורה אתו מאז שנחשף למראה הפלאים הזה... זה יסעיר את חיינו, יטריד את מנוחתו. הוא יחשוב תמיד: מה זה הדבר הזה? איך מגיעים לשם?... כמה שהוא ראה יותר ויודע יותר, כך הוא יהיה נסער יותר, וכמה שפחות ראה ופחות יודע מה קורה, פחות יטריד הדבר את מנוחתו, והוא יאמר שכנראה אין דבר כזה...

אם הוא בעל חיים, או אדם הדומה לבעל חיים, הוא יגיד מה שאמר אותו בדואי בשעה שהלך לטייל עם חבירו והנה הם רואים לראשונה בחייהם

ג'רפה. בתחילה ננעצו בה עיניהם בתדהמה, איזו מין חיה מוזרה... אך לאחר כמה דקות, התעשת אחד מהם ואמר: בוא ונלך מכאן, אין דבר כזה...

אצל בדואי זה אכן כך, שאחרי שראה מה שראה, הוא יכול לומר 'בוא ונלך, אין דבר כזה...' וכך גם אצל איש לא חכם יכול להיות דבר כזה, שהוא שוכח אחרי יום או יומיים. אבל אדם חכם, לא ישקוט ולא ינוח עד שיגלה ויבין את הסוד.

כאשר יהיה מדובר בעניינים חומריים וגשמיים, לא יגיד אף אחד שהם דברים נעלים ונשגבים ('עכטרע זאכן'). כל אחד יגיד תביא לי כזה, תביא לי כזה...

הנושאים המדוברים כאן, הם לקנות את העולם, הן העולם הזה והן העולם הבא. זה משהו שאי אפשר לעבור עליו לסדר היום אחרי שיודעים אותו.

אֵן חוּבוֹת הַלְבָבוֹת כֹּל שְׂרִישֵׁיהֶן הֵן מִן הַשֶּׁכֶל, כֹּאֲשֶׁר אֲבָאָר בְּעִזְרַת הַיָּשֵׁם.

כאשר לומדים משפט כזה, צריך להתחיל להשתכשך בזה. להתחיל להעמיק לחשוב במשמעות שלו.

השכל הוא כלי, שלא נשען על מה שאמרו לי, על מה ששמעתי, או על מה שכתוב; השכל נשען על התובנות שלך, על ההבנה שלך. אם לא הבנת, חסר לך בקיום של מצוות הלב.

כי את המצוות המעשיות, המוטלות על האברים, מקיימים באמצעות החלק החיצוני שבאדם, והיינו האברים. אבל את המצוות המוטלות על הלבבות, מקיימים עם החלק הנכבד שבאדם, שהוא הדעת והשכל. ויודגש שאין הכוונה לשכל בלבד, אלא גם לנשמה. כאשר כתוב כאן 'שכל', הכוונה לכל הקומה העליונה שבאדם, ששם התקשורת בין האדם ובין הבורא.

מצות הלב
תחילת
קיומה היא
על ידי
הבנת
השכל

לכן מובן שהמצוות המוטלות על הלב כל שורשיהן הן מן השכל, כי מה יגרום לאדם הרגשת מחויבות לאהוב את ה', וכן כל שאר המצוות שהן חובות הלבבות, אם לא שיתבררו תחילה בשכלו יסודות הדת בירור נכון ואמיתי, שאזי, התולדה שתקרה בנפש מתוך ההכרה השכלית הזאת - היא קיום מצוות הלבבות.

מצוות השמע שאין השכל מחייב בהן, הן דבר מעורטל, אין להן תפיסה בשכל, וכל קיומן הוא כי כך ציווה ה'. אך המצוות ששורשן שכלי, אף שבכדי להמשיך מן השורש ועד להוצאה לפועל נצרכים כמה תהליכים בעיבוד השכלי, מה שמצריך מעבר לחשבון של 'אחד ועוד אחד' - אך סוף כל סוף השורש הוא בוודאי מן השכל, השורש כולו שכל, אלא שכדי שהשכל הזה יהיה נוגע בנפש, צריך להרחיב אותו ולהעמיק בו, לפשפש ולמשמש בו.

וממצוות עשה שבחובות הלבבות: שנאמין כי יש לעולם בורא
ובקראו מאין.

משמעות
מצות
האמונה
והתעסקות
בה מתוך
הכרה

איתא בזוהר (תק"ו"ז יז) בינה ליבא ובה הלב מביין. המח הוא דבר קר, הוא עורך את ההיקשים, מביין דברים, מוליך ומביא רעיונות, ובונה את כל היסודות, ולאחר מכן בא השלב שהדברים מתיישבים בלב. גם האמונה מתחילה בהכרת המח, ונשלמת לאחר מכן כשהדברים יורדים אל הלב.

'אמונה' מלשון 'אמן', שהדבר מבורר ומאומת אצלך. אם כתוצאה מההכרה השכלית, אם כתוצאה מן ההתבוננות בטבע, אם כתוצאה של הארה מהכרה ברורה של הנשמה במי שאמר והיה העולם. כך או כך, האמת שמתיישבת בלב בעקבות כן, היא האמונה.

כולנו חונכנו מגיל מינוס ומעלה, שהקב"ה ברא את כל העולם, מנהל את כל העולם, כל דבר נעשה בגזירתו והכל ממנו, וכן הלאה והלאה. ואכן

כולנו מנסים להתנהג על פי מוסכמה זו, כלומר כולנו יודעים שזה כך, ומנהלים את ההתנהגות לפי הידיעה הזאת.

אכן רוב האנשים לא ממש יודעים, ואולי - ממש לא יודעים, את הידיעה הזאת. הם מקבלים את הידיעה הזאת כהחלטה, כ'טאבו', כדבר סגור, שאי אפשר להתעסק בו. בין אם הוא מבין מה המשמעות של בורא ונברא, ובין אם לא, זה מקום כזה שהאדם משם והלאה אינו חושב. כמו שמחנכים ילד שלא לגנוב מהמכולת ולא לגעת בחשמל, כך גם אומרים לו: השם. 'השם' זה אצלו דבר שלמעלה מכל התפיסות.

וזה אכן כך שהשי"ת הוא למעלה מכל התפיסות. אין זה חינוך שלילי. אך על כל פנים ענין הבורא משתרש אצל האדם כדבר מסולק מיכולת בחינה. כך הדבר בקרב רוב האנשים למיניהם, כאלו ואחרים.

ודאי שכאשר האדם צעיר זה מה שצריך להיות. אדם צעיר כמעט ואינו מסוגל להשיג השכלה מעבר לידיעה זו. אך כאשר האדם מתבגר, כשהוא נעשה בן עשרים וחמש למשל, ודאי הוא צריך לקנות בעצמו אמונת ה'.

גם לפני גיל עשרים וחמש לא צריך להיות טיפש, מותר להיות חכם... מה שנקטנו גיל זה הוא משום מעשה שהיה עם כ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זצ"ל, שאמר פעם לאברך שעד גיל עשרים וחמש לא כדאי ללמוד בספר מורה נבוכים להרמב"ם. מעשה שהיה כך היה, אך לאמתו של דבר הענין מאוד משתנה בהתאם לנסיבות, וכל אחד יש לו את הרמה והסגנון שלו.

נביא דוגמה קטנה איך יכול האדם לבוא להכרה במציאות הבורא. ישנה דרך של פילוסופיה וחקירות, אבל אין אנו מתעסקים כעת בדרך זו אלא בדרך של התבוננות ובחינה. כשאדם מקיים בנפשו 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה' (ישעיה מ, טו), הוא מתבונן בבריאה, מסתכל על האילנות, על בעלי

שיעור בספר חובות הלבבות

ה

החיים, על הדגים, על הימים ועל הנהרות, על האדם בעצמו, על ילד קטן. כל דבר ממה שהוזכר ניתן להרחיב את ההתבוננות בו עוד ועוד.

למשל יכול האדם להסתכל על נפלאות האכילה; בתחילה טוחנות השיניים את המאכל. מלבד זה יש את הרוק, שנחשב למפרק השומנים הטוב ביותר בעולם. אחרי הלעיסה מגיע השלב של הבליעה. הושט תפקידו להעביר את המאכל פנימה באמצעות התכווצויות מיוחדות, כך שתוך דקות ספורות מפסיק ההרכב של המאכל להיות מאכל והוא הופך להיות אנרגיות. אחר כך מתחיל תהליך שלם של עיבוד פנימי כמו במעבדה המשוכללת ביותר, שספק רב אם המעבדות הטובות ביותר בעולם יכולות לעשות דבר כזה. איך נהיה כל זה?

בשפתיים ובלחיים יש גמישות כזאת, שבשעה שהאדם שותה, יכולות השפתיים שלו לקבל את המשקה ולהעבירו הלאה. מי שהבחין ראה שהציפור, כאשר היא שותה מים, מגביהה את ראשה, וזאת בכדי שייזלו המים פנימה. וזהו מפני שאין לה לחיים.

הפלאים הללו שמנינו, יש בהם די והותר לעורר את הדעת להבין שמישהו עשה כל זאת!

כך ממשיך האדם להתבונן עד שהוא אומר: מישהו יצר זאת, מישהו עשה זאת. אחר כך הוא רואה כלבלב, ציפור, תינוק, הוא רואה איך השכל של התינוק מתפתח, איך העולם מתנהל, איך העצים מנקים את האויר - האדם שואף אויר נקי ופולט אויר לא נקי, והעצים נושמים את האויר הלא נקי ומנקים את האויר. כך ישנן מערכות גומלין בכל הבריאה.

אדם נוטע גרעין חיטה, משהו בגודל כמו חצי סנטימטר או פחות - מגרעין אחד כזה צומחות כארבעים שיבולים. איך זה יכול להיות? זורעים אותה ערומה, והיא יוצאת ממש לבושה מחלצות, בכמה וכמה כסויים וקליפות. כל זה התבוננות פשוטה וטבעית של 'שאו מרום עיניכם'.

שיעור בספר חובות הלבבות

למה כשאדם רואה ילד מתרכך הלב שלו. ה' עשה כך, כי הילד הוא חסר ישע, וכדי שהמבוגר ירחם עליו ויסייע לו, עשה ה' לילד מתיקות וחן, שהמבוגר לא יוכל לעמוד בפניהם, ובודאי לא האמא שלו, שבראותה את ילדה מופרשים אצלה כל מיני הורמונים במח. כל המערכות הללו מכריחות את השכל לחשוב איך קורה כל זה.

הדברים האלה נבחנים בשכל פרקטי, לא בשכל פילוסופי. וזה מה שמביא את האמונה, כאשר ישאל אדם את עצמו מי פעל זאת ומי עשה כל אלה.

כל זה דוגמה רק למצות האמונה. מצות הדביקות היא סיפור שלם בפני עצמו; מי נדבק, איך דבקים, והאם הדביקות היא פעולה מחוץ לאדם או בתוכו. כל מצוה שעל הלב היא עולם שלם. וכל הדברים האלה באים ללמד אותנו מי הוא האדם שעליו מדברים, ומה נדרש ממנו.

וְשֵׂאִין כְּמוֹהוּ. וְשֶׁנֶּקְבַּל עֲלֵינוּ יְחִידוֹ.

זו ההכרה הברורה בשלימות של אדנות הבורא-אין עוד שום נמצא שהוא כמוהו, ולא חלק ממנו, ולא דומה לו. אף אחד אינו יכול להתערב במציאות שלו.

אמונה
מוחלטת
באדנותו
הבלעדית
של הקב"ה

רבי גד'ל אייזנר זצ"ל היה מספר על אישה אחת, שבמוצאי יום כיפור, אחרי יום שלם של צום ותפילה בבית הכנסת, חזרה לביתה, והנה בדרכה עברה ליד הכנסיה, ו...לא פחות ולא יותר הצטלבה ומלמלה דבר מה בפיה. חברותיה נבהלו ושאלו אותה: זה עתה בכית והתפללת כל היום בבית הכנסת, מה קרה לך? אך היא הרגיעה אותן ואמרה: 'יש לי בן חולה בבית, התפללתי עליו כל היום אל ה', אבל אולי גם בזה יש משהו', אז היא מנסה, אולי זה יעזור לה...

ה'אולי גם בזה יש משהו' הזה אומר, שהיום כיפור שלה אינו שווה אפילו אגורה אחת. כי היא לא באמת התפללה אל אלקים. היא התפללה אל מי שחשבה שהוא אלקים, משהו מסופק כזה.

כשאומרים שצריך להאמין שיש לעולם בורא שבראו מאין ושאין כמוהו, הכוונה היא שיהיה ברור אצלך שהאחד הזה שברא את העולם מאין, הוא שולט בהכל, יודע את המחשבות, יודע את הרצונות, יודע מה שהיה ומה שיהיה, פועל ועושה הכל, ככל המפורש בשער היחוד ובשער הבחינה. וכאשר אחד מחלקי היחוד אינו בשלימות, אפילו כחוט השערה; כשחסר משהו בהכרה של האדם - חסר ממילא בהישענותו על הבורא.

'שאין כמוהו' הוא השלימות של השליטה, של הכוח של כל ההוויה. והלואי נלמד ונתבונן בזה עד שנדע זאת בבהירות. הנה הספרים של האדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע מלאים בדיבורים על ענין יחוד ה', אבל למידת הדברים עדיין אינה הדבר בעצמו; יחוד ה' הוא כשמבורר לאדם בהכרה גדולה מאוד שאין שום דבר מלבד שלטון הבורא, והמבחן לדבר זה הוא, איך הוא מגיב כאשר יש לו איזו חלישות הדעת או עלבון וכדומה. ודבר זה הינו עבודה לכל החיים.

וְשֹׁעֲבָדְהוּ בְּלִפְנֵי.

היינו עבודה שבלב ללא מעשה טכני. מי שעובד במפעל בקבוקים למשל, כדי להיקרא כאחד ש'עובד את בעל המפעל', הוא צריך לעשות את תפקידו במפעל, להכין את הפקקים, להניח את הבקבוקים על הסרט-נע, וכן הלאה. העבודה שם היא דבר טכני. אך כאשר מדובר על לעבוד את האלקים, אף שיש גם עבודה מעשית, יש גם עבודה שאיננה מעשית, והיא: שעבוד כל חלקי האדם אליו, על ידי ההכרה בעליונותו והרצון ללכת ברצונו ולהתהלך לפניו.

זה נקרא לעבוד אותו. לתת לו - את הלב שלי. לאחר מכן, כשזה כבר יורד ללב, יכולה העבודה להתלבש באהבה או ביראה, או להתמשך גם לפעולה מעשית. אבל כאן מדובר עוד לפני כן. עצם השעבוד וההכרה המוחלטים הללו, לוקחים את הלב ומסגירים אותו אל הבורא. צריך הרבה מיומנות להכיר בדבר הזה.

וְשִׁנְתֵּבוֹנֵן בְּפִלְאֵי יִצְיִרוֹתָיו, כְּדֵי שְׂיִהְיוּ לָנוּ לְאוֹת עֲלֵינוּ.

גם כאן לא מדובר רק בחלק המעשי שבדברים, שהוא ההתבוננות בפרי או בציפור, אלא גם ובעיקר בחלק הפנימי שבדבר, שהוא: הסקת המסקנות, בעקבות החוויה וההבנה, וכלשון המחבר 'כדי שיהיו לנו לאות עליו'.

וְשִׁנְתֵּטַח בּוֹ.

על כל אחד מהדברים שמנה כאן רבינו המחבר אפשר להתעכב רבות, אבל נעשה זאת בקצרה. למצות הבטחון ייחד המחבר שער שלם בהמשך הספר, והוא 'שער הבטחון'. כל אדם יש לו כל מיני מצבים ותחנות בחיים, שבהם הוא חושש או מפחד מדבר מה. אולי הוא לא יהיה בריא חלילה, או שחס ושלום יהיה חייב הרבה כסף, או שחושש שלא יצליח בענין פלוני, וכדומה. אבל הכרת הבורא, שהוא מהווה, מחיה ומנהל את כל הבריאה - אמורה להוליד באדם הישענות ושלוה.

ההישענות הזו שבאה בעקבות מה שהאדם יודע, היא הנקראת 'בטחון'. כך שלמרות שהלב שלו מפרפר מפחד, מגיתוח שהוא צריך לעבור או מאיזו השקעה כספית גדולה שככל הנראה ירדה לטמיון - הוא מצליח להעתיק את המקום של השכל שלו למעלה, ועומד מול הבורא ואומר: אתה הבורא, הכל יכול, החיים מסורים בידיך, וכך גם אני בידיך, ולמרות שאני פוחד, אתה מעל ומעבר לכל המאורעות שיכולים לקרות בעולם, ואני מפקיד את התקווה שלי אצלך.

וְשֹׁכְנֵי מִפְּנֵי.

גם על הכניעה כתב המחבר שער שלם - שער הכניעה, ובו מפורש מה זה ואיך זה להיכנע מפני ה'. יש כניעה במעשה, שהאדם שומע בקול ה' ומציית לדבריו. כגון בשעה שמקיים את הלאו של 'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', והוא לא מסתכל במה שה' לא מרשה להסתכל ולא עושה מה שאסור לעשות. אין ספק שזה אכן סוג של כניעה. אבל יש גם כניעה ללא מעשה, וכלשון המשנה (יומא טו.) והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם. והיינו שנופלת על האדם כניעה בליבו. ואמנם בבית המקדש קרה להם הדבר מתוך חוויה עצומה של גילוי אלוקי גדול מאוד, אבל כל אדם כאשר הוא נמצא באיזו התבוננות והכרה, כגון כשרואה את הכוכבים ומתפעל מגדולתו של הקב"ה ואומר 'ברכי נפשי את ה', ה' אלקי גדלת מאד' - בשעה זו הוא חש: אלקים גדול, ואני קטן. זו כניעה פנימית.

ככל שהאדם רואה טוב יותר את הקב"ה, הוא מרכיב עוד משקפיים ועוד משקפיים כדי לראות אותו יותר ויותר - כך ה'אני' שלו נהיה קטן יותר, והוא נכנע אליו ברצונו. עד כדי כך, שהוא כבר לא יכול להיכנע, כי הוא כבר לא נמצא. תחילת הכניעה היא כניעה כפשוטה, אך בסופה של הכניעה, האדם כבר לא צריך להיכנע, הוא כמו לא נמצא.

וְשִׁירָא אוֹתוֹ. וְנִפְתָּח וְנִבּוֹשׁ מִהַשְׁקִיפוֹ עַל נְגִלוֹתֵינוּ וְנִסְתָּרוֹתֵינוּ.

נחזור ונאמר: כאן מביא המחבר רק 'נגיעות' ו'טעימות' מהספר, ואף אנו נעסוק בהן בקצרה. רבינו המחבר מתאר כאן מצב, שאדם עומד במרפסת ביתו המשקיפה אל נוף מקסים, ולפתע הוא עומד שם מול ה', וכך, לפתע, באופן ספונטני, מתקפל ומוריד את ראשו בבושה מפני ה', מתוך הכרה וידיעה בגדלותו.

אשרי מי שזוכה לכך. אשרי מי שזוכה לדעת שהבושה מפני ה', אין מקומה רק בעקבות מעשה שלא נעשה בשלימות, אלא היא שייכת אפילו ללא

שום מעשה אלא אך ורק מעצם העמידה מול ה'. בשביל זה צריך להיות בעל ידיעה גדול מאד.

הבושה מה' בצורה הזו, היא החיבור העליון והגדול והברור ביותר שבין האדם לבורא. זו הכרה עליונה ועצומה כל כך, עד שהאדם שזכה למדרגה הזו אינו רואה שום דבר מלבד מציאות ה'. יש לו עיניים גשמיות, הרואות את כל הדברים הנאים שכנגדן, אבל כשהאמת של העולם מתגלית לו לפתע בנפשו, הוא פשוט עומד ומתבייש.

וְשִׁנְכֶסוּךָ לְרִצּוֹנוֹ.

'נכסוף לרצונו' היינו שנתגעגע ונשתוקק לרצונו. וכפי שדובר, מתוך הכרה וידיעה, ומתוך התבטלות כללית שמקיפה את ההבנה של האדם, עד שהוא אומר בליבו: הלואי ואזכה לעשות רצונו, הלואי ולא אתרחק ממנו.

אם ישאל אותו חבירו: 'מה יש לך מזה, מה תרוויח מכל הסיפור הזה', הוא ינסה להסביר לו מפה ומשם, ינסה להביא לו משלים מכל מיני קשרים שיש בעולם, משני חברים, או מאב ובנו, או מאיש ואשתו. אך כל המשלים חיוורים ובלתי מספיקים בעליל מול הנמשל. עד שהוא מתחיל להסביר לו, שזה עצם החיים שלו וזו האמת שלו, ובלי הדבר הזה אין לו חיים, זה החמצן של הנשמה שלו, זה הוא בעצמו. עד שנגמרות לו המילים, והוא כבר לא יכול להסביר יותר.

דבר זה נקרא 'אהבת ה'". הכרה, חיבור ובהירות, דעת ונשמה. אי אפשר להסביר למי שלא טעם. אם רק יטעם זאת לרגע, כבר יבין היטב במה מדובר.

וַיִּנְחַד מְעֻשֵׁינוּ לְשִׁמוֹ. וְשָׂנְאֵהֶב אוֹתוֹ וְאֵת אוֹתֵכֶיו כְּדִי לְהִתְקַרֵּב
אֵלָיו. וְנִשְׁנָא אֶת שׁוֹנְאָיו. וְהִדּוּמָה לְזֶה מִמֶּה שְׂאִינוּ נִרְאֶה מִן
הָאֲבָרִים.

שיעור בספר חובות הלבבות

יא

דברי המחבר כאן 'שנאהב את אוהביו', אין כוונתם לאהבה שהיא בנוסף על אהבת ה' ומנותקת ממנה. עובדי ה' גזהרים מדברים מנותקים, ותמיד הענפים מחוברים לשורשם. אבל אהבה זו היא אכן כדי להתקרב אל ה' עצמו, וכאשר יבואר במקומו בס"ד.

אך הלאוין שבחובות הלבבות, הפך כל אלו. וגם מהם: שלא נחמוד, ולא נקום, ולא נטור, פדכתיב (ויקרא יט, יט) לא תקום ולא נטור. ומהם: שלא נהרהר בעברות.

דוגמאות
למצוות
לא תעשה
המוטלות
על הלב

על ההרהור בעבירות יש לאו מפורש בתורה (במדבר טו, לו) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אך יש ענין המכונה בשם 'מחשבות זרות', ובדרך כלל כשאדם משקיט את החושים שלו, כגון בשעת התפילה, באים לו, דווקא בשעה זו, כל מיני דברים מה'מחסן'. ה'עכברים' למיניהם מן המחסן, יוצאים ובאים אל הסלון...

רבים שואלים, כיצד יתכן לדחות מחשבות, והרי הן צפות ועולות. והתשובה היא, שאכן במחשבות הצצות מאליהן, עדיין לא עובר האדם על הלאו של 'לא תתורו'. כוונת התורה ב'לא תתורו' היא שלא ללכת אחרי המחשבה, וכגון שבא מאן דהוא ומביא לך תמונה נהדרת, ואתה מדפדף מינה ומדפדף שמאלה - על זה אמרה התורה 'לא תתורו'. הדפדוף הזה, הוא כבר בגדר 'לא תתורו'.

ולא נתאום.

כאן כתוב דבר חמור יותר: אסור להתאוות אל העבירות. והאדם תמה: מה רוצים ממני, כיצד דורשים ממני שלא ארצה זאת?! וכי אני מלאך?! אכן זו היא אחת ממצוות הלבבות, וכפי שיבואר הלאה.

ולא נסכים לעשותם.

זו דרגה נוספת. יש אדם שהתעורר בו רצון לעשות דבר מה, הוא כבר הסכים בדעתו לעשותו, אך לבסוף הוא מתגבר ואינו עושה את הדבר. והנה בעצם החלטתו והסכמת לבו לעשות את החטא, עבר אדם זה כבר בלאו; לא לאו שבמצוות האברים, כן לאו שבמצוות הלבבות.

דוגמה נוספת: אדם שיצרו רודפו לפתותו לדבר עבירה, וברגע של חולשה הסכים בתוך ליבו לעשות את העבירה, כדי שיניח לו יצרו. לבסוף לא עשה את העבירה, אבל ההסכמה הזאת, אף שהיתה רגע אחד בלבד, היא עבירה על חוק שעבוד הלב אל ה'.

ושוב, דברי המחבר בהקדמה הינם דוגמיות בלבד לדברים אותם הוא עתיד לפתוח ולהרחיב בספרו. אחרי שנלמד את הספר, יהיו הדברים הללו, בסייעתא דשמיא, קנין בנפשותינו. הבושה מול ה', שלא להתאוות, שלא ללכת אחרי מחשבות, לאהוב, להיכנע ועוד.

ומה שדומה לזה במה שהוא במצפון האדם ולא ישקיף עליו
זולתי הבורא. פדקתיב (ימיה י, י) אני ה' חוקר לב בוחן פליות,
וכתיב (משלי כ, כו) גר אלקים נשמת אדם חופש כל תדרי בטן.

אדם המנסה להיות תיקני והוא אינו חוטא בחטאים גדולים, באופן כללי הוא בסדר. אבל הדברים המדוברים כאן, הענינים הגדולים והעמוקים הללו - בהם נבחן מי שהוא צדיק, ומי שהוא צדיק עוד יותר.

הש"ת יזכה אותנו לטעום מעץ החיים ויתקיים בנו (נלאשית ג, כב) 'ואכל וחי לעולם'.

שיעור הכנה לפורים

שנת תשע"א לפ"ק

שתי
דרגות
בתכלית
כוונת
הבריאה

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו (ש"ס ג, יא). דרשו חז"ל (סעני"ט כו): ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת ליבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

'יום חתונתו ויום שמחת לבו' הם תכלית ושלמות הבריאה. 'יום חתונתו' זה מתן תורה, שאז היא התחלת ההתגלות האלוקית בבריאה, 'יום שמחת ליבו' זה בנין בית המקדש, שהוא התכלית של ההתגלות.

השראת השכינה בתחתונים, באה לידי ביטוי בשתי שלמויות. השלימות הראשונה היא מתן תורה, שאז ירד הקב"ה על הר סיני, והתגלה בתחתונים כמו שהוא בעליונים, עד כדי כך, שהעולם החומרי הפך להיות בדרגה אחרת. והשלימות של הגילוי האלוקי בתחתונים, היא שהקב"ה ישכון בתוך בית של עצים ואבנים, כמו שכתוב (מלכים א' ט, כו) הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה אשר בניתי.

מתן תורה
גרים שינוי
מהותי
בעולם

מתן תורה הביא לכך שהעולם שוב לא יהיה אותו עולם. כמסופר בגמרא (זמ"ט טו). שמשניתנה תורה לישראל, היה הולך הקול מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי אומות העולם אחזתן רעדה בהיכליהן ואמרו שירה, נתקבצו כולם

שיעור הכנה לפורים

אצל בלעם הרשע, ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, אמר להם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, אמר להן, כבר נשבע שאינו משחית כל בשר, ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע'ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו.

אומות העולם הרגישו שקורה משהו יוצא דופן, רעידות אדמה ומאורעות משונים, כל מיני דברים מבהילים שהיו במתן תורה. וכאשר נתבונן בין השיטין של הגמרא הזאת, נבין שהגויים פחדו שבא מבול לעולם, ש'מבול' זה אומר הפסקת החיות של העולם. הם מבינים שהעולם הקודם, עם כל המציאות והחיות שלו, נפסק, ולכן באו אצל בלעם לשאול אותו על כך, והוא עונה להם, שאין זה מבול שיכלה את בני העולם, אלא שה' מביא תורה לבניו, ומה שאתם רואים שהעולם נגמר, אין זו כליה פיזית, אלא מציאות חדשה בעולם, העולם משתדרג לדרגה אחרת.

כי כאשר הקב"ה יורד על הר סיני ומתגלה לבני אדם, ובני האדם האלה הופכים להיות מחומר לצורה עד שפרחה נשמתם (שבת פט:) ופסקה זוהמתם (שבת קמו.) ונאמר עליהם (פסילים פג, ו) אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, זאת אומרת שהעולם מקבל מהות חדשה, העולם מתלבש בלבוש אחר ושונה.

עם כל זה, השלימות של דירה בתחתונים לא באה לידי תכלית, עד יום שמחת לבו' זה בנין בית המקדש. והטעם לזה, כיון שההופעה של מתן תורה היתה חד פעמית, שהקב"ה התגלה לעיני עם שלם על הר סיני, עם פמליא של מעלה, ועם ישראל הפכו להיות כמו מלאכים, כאשר החומר שלהם בטל. הגילוי האלוקי התגלה בצורה כזאת, שהחומר לא יכול היה לכלכל את הגילוי, הנשמה פרוחה, והגוף נשאר כאבן דומם.

בנין בית המקדש הוא תכלית השלימות של מתן תורה

כל זה עדיין אינו תכלית השלימות של נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים (מנמוס ויקסל ג). תכלית השלימות היא שהקדושה של השראת השכינה, תהיה קבועה בגוף. שיהיה בית העשוי מעצים ואבנים, שהקדושה ואור ה' יכנסו בתוכו, שזהו בית המקדש, שהלמעלה מן הטבע יופיע בתוך הטבע.

כמו שאומרים חז"ל (יומא כב). מקום ארון אינו מן המדה, דהיינו שרוחב קודש הקדשים היה עשרים אמה, ואע"פ שהארון עמד באמצעו, נשאר לו מכל צד עשר אמות. שזו תופעה על טבעית, שאף שהיתה לו לארון נוכחות גשמית התופסת מקום, עם כל זה לא תפס מקום. וכאשר נוסף להעמיק ולהשכיל, נראה שהשלימות של קדושת בית המקדש נובעת מן הארון, כי הארון הוא זכרון חי ממתן תורה, על ידי שהיו מונחים בו לוחות ושברי לוחות. שהיתה זיקה אלוקית בין מתן תורה ובין בית המקדש בתוך הארון, שם התחברו הלמעלה מן הטבע של מתן תורה עם הטבע, שזוהי השלימות של דירה בתחתונים.

ונמצא אם כן אפוא, שבבית המקדש באה לידי ביטוי השלימות של רצון ה' בבריאה, שהגלוי האלוקי של בית המקדש, זו השלימות של דירה בתחתונים.

והעומד לנגד השלימות של דירה בתחתונים הוא עמלק, שהוא תמיד מעורר להסתפק היש ה' בקרבנו אם אין (שמות יז, ז).

כי בבית המקדש רואים שהקב"ה נמצא עם האדם למטה מעשרה טפחים, בגילוי אלוקי כזה שהשכל לא יכול להבין אותו, גילוי שלמעלה מן השכל, המופיע בתוככי זמן ומקום. וכמובן כאשר איש ישראל התקרב לבית המקדש, קדושת בית המקדש פעלה בו, היום חתונתו והיום שמחת ליבו פעלו בו

שיעור הכנה לפורים

בנפשו. על ידי קדושת הכהנים, קדושת העבודה וקדושת המזבח, כל המחיצות החומריות שהם השליחים שבהם מתלבש כח עמלק, היו מתמוטטות ומתפוגגות.

הכה של עמלק הוא הספק, קריאת התגר וההסתפקות על המציאות הזאת שהקב"ה ישרה שכינתו למטה בעולם הזה, בתוך אדם חומרי, ובתוך בית של עצים ואבנים. ובכן ענין עמלק הוא היפך ענין בית המקדש, והיפך ענין מלכות שמים. כי מלכות שמים באה לידי ביטוי בבנין בית המקדש, אשר על כן אמרו חז"ל (סנהדרין כ): שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. כי שלושת המצוות האלה אחוזות זו בזו, כי שלימות מלכות שמים, היא בהסתלקות זרעו של עמלק ובבנין בית המקדש.

כתיב (דברים ה, כג) היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי. צדיקים מפרשים את הפסוק הזה כך: היום הזה ראינו כי כאשר ידבר אלקים את האדם - וחי, יש לו מזה חיות מופלאה. לא 'וחי' שלא מת, אלא שקיבל סוג אחר של חיים.

חיים של
בית
המקדש
היום סוג
אחר של
חיים

הסוג הזה של חיים התגלה לישראל בעת מתן תורה וגם בבית המקדש. במתן תורה התגלה הדבר בצורה כזאת שהאדם לא יכול היה לעכל אותה, ולכן נפרדה נשמתו מגופו, ואילו בבית המקדש היה הגילוי הזה גילוי של חיים, בלי שהנשמה צריכה להיפרד מן הגוף, אלא להעלותו, שהנשמה שבתוך הגוף, היתה במצב של חיות רוחנית אלוקית, קדושה קבועה ולא קדושה שבאה והולכת.

בקבלת התורה אמרו ישראל 'נעשה ונשמע', אבל השלימות של ה'נעשה ונשמע', היא כאשר הדרגה הזאת קבועה בנפשות ישראל, לא באופן שצריך לכפות עליהם הר כגיגית מפחד שמא יחזרו בהם, אלא באופן של קבע. והדבר הזה נשלם בבית המקדש.

בזמן בית המקדש, עם ישראל דבק בה', והקדושה של בית המקדש האירה כל כך בנפשות ישראל, עד שבמשך השנים, למרות שמבלי משים הם הלכו והתרחקו משמירת המצוות, עדיין אור ה' של בית המקדש זרח עליהם, וכשהם היו מגיעים לבית המקדש, היו חשים את החיבורים האלוקיים, וכפי שמשמע בפסוקים הם לא האמינו שהקדושה הזאת יכולה להיפסק, למרות שהנביא התרה בהם שוב ושוב שבית המקדש ייחרב אם הם יחטאו, אך מאחר וקדושת בית המקדש היתה כל כך גדולה, וכשבאו במחיצת בית המקדש התעלו לגבהים עצומים, לא האמינו שהקדושה הזאת יכולה להיפסק אי פעם, ולכן הם המשיכו לחטוא. עד שראה הקב"ה שהגדישו את הסאה, וכבר לא היתה ברירה אלא להחריב את בית המקדש.

העולה מכאן, שמציאות עם ישראל בארץ ישראל, במצב התקני של השראת השכינה בבית המקדש ושמירת התורה, היא תכלית תקוות ה' יתברך מהבריאה. ומאמר 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' מתכוון את המצב הנעלה הזה בלבד, וזו השלימות של קיום התורה.

בימי גלות
הקשר
לבית
המקדש
הוא הכאב
והגעגוע

כאשר עם ישראל יוצא לגלות, הבבלים אומרים להם: שירו לנו משיר ציון (ספילים קלו, ג-ה) והם עונים בכאב: איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר, וכי אנו להקת זמרים, מה פתאום נשיר לכם את שיר ה', השירים של בית המקדש הם כולם דביקות עליונה ויחודים, השירים של בית המקדש הם אור ה', הם דירה בתחתונים.

למרות שלשירה הזאת היו גם בפשטות יופי והדר, אך מהותה נבעה מתוך הביטול אל ה'. אז היינו אנשים כמו שהקב"ה רוצה אותם, בבחינת 'אדמה לעליון' (ישעיה יד, יז). נכון, היינו בני אדם עם חומר, אך עם זאת דבקנו בקב"ה ודמינו לעליון, אבל מה נשיר לכם סתם שירים? איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר, אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי.

כך הוא עם ישראל, ברור לו שאין שום מקום של חיות והוויה בלי הדרגה הזאת של החיים הרוחניים, בבחינת האדם העליון. כי אדם שענינו הוא הגוף בלבד, אינו בגדר 'אדם' כלל. ואת ההשגה הזאת היה להם בעת חורבן בית המקדש, כאשר הם הולכים ונפרדים מקדושת בית המקדש ונכנסים לבבל. הם מסתובבים כל הזמן עם התחושה הקשה הזאת שמלהיות אדם שהוא 'אדמה לעליון', הם נפלו להיות כקוף בפני אדם.

הקוף מתהלך בקומה זקופה ודומה בצורתו החיצונית לאדם, אבל מלבד הצורה החיצונית הזאת, אין בינו לבין אדם כלום. כך עם ישראל מבין שכאשר אדם חי בעולם הזה בלי המציאות האלוקית הזאת, בלי 'היום הזה' ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי' - מציאותו היא כמציאות של קוף.

עם ישראל הולך עם ההרגשה הזאת, וזו בעצם התחושה שבימי הגלות היא הקשר שלו לבית המקדש. הקשר אל העבר, אל האור של בית המקדש. הצער הזה והחסר הזה, זה מה שקושר אותו לבית המקדש. וכל הזמן עם ישראל יושב ומצפה, מתי יעבור הזמן הקשה הזה של הגלות, ושוב נחזור למצב של דירה בתחתונים. והדברים לא רחוקים, כי הקב"ה הבטיח 'כי לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם והקימותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה' (ירמיה סט, ט), ועם ישראל מצפים ומייחלים כל הזמן לזמן הזה שחוזרים הביתה, לבית המקדש.

אמנם כפי המבואר בגמרא ובמדרשים, בימי הגלות לא היה להם כל כך רע, שוביהם לא נהגו בהם כשבויים או כגולים, ולא הציקו להם, אדרבה, הם איפשרו לנהל חיים תקינים, ונתנו חופשיות, עד שלאט לאט, החלו לאבד את הזיקה לבית המקדש ולשכוח את ההרגשות האלה של דירה בתחתונים, את התחושה של 'היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי'. הרמה העליונה של מציאות החיים, של 'ביום חתונתו וביום שמחת לבו' הלכה והתעמעמה בנפשותיהם, עד שלאט לאט כהתה כמעט לגמרי.

הגלות
גרמה
לעמעם
את הקשר
לבית
המקדש

שיעור הכנה לפורים

ט

כאשר מסתיימות להם שבעים השנים, ואחשוּרוּש רואה שהקב"ה טרם גאל את עמו ישראל, כמוֹבֵן שהוא שִׁמַּח מאד, וחושב שיותר כבר לא יגאל הקב"ה את ישראל, ולזה הוא עושה סעודה גדולה ומפוארת, הוא קורא לכולם ליהנות, 'והשתיה כדת אין אונס' (אסתר א, ט), לא מכריחים אף אחד, אבל עם ישראל בא ברצון. ישראל חששו להתבלט יתר על המידה, ורצו מה שנקרא 'לזרום' עם המלך, לכן השתתפו בסעודה.

אך אע"פ שהסעודה היתה כשרה למהדרין (מגילה יב. וראה מהרש"א בח"א) והחברים אכלו שם חולין על טהרת הקודש (פדר"א מט), בכל זאת חז"ל מגלים (מגילה יג.) מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. ולכאורה קשה מה בכך שנהנו, והרי הכל היה בכשרות, ולמה לתת עונש כליה על דבר שאין בו איסור.

אבל התשובה העמוקה לדבר הזה היא, שכאשר עם ישראל נהנה מסעודתו של אחשוּרוּש, בסעודה שבאה לבטא את הפסק התקווה לבנין בית המקדש, שהתקווה לבית המקדש היא בעצם החוט המקשר את נשמת ישראל אל המצב האלוקי שבהם; אם הם מסוגלים לשמוח ולקפד את הפתיל האחרון של הזיקה למציאות הנכונה של החיים של איש ישראל, עד שהם יכולים ליהנות מסעודה כזאת, זאת אומרת שיש כאן השלמה עם חיים אנושיים פשוטים. לא 'אדמה לעליון', אלא 'עפר מן האדמה'.

כאילו אמרו ישראל, שלא צריך את בית המקדש, לא צריך את החיים הנפלאים, חיי נשמה. למרות שהתורה פרחת בבבל פריחה שלא היתה כמותה, אבל בכל זאת את החלק הנבואי והאלוקי של בית המקדש לא היה, והחלק הנבואי זה האדם באמת, זו היא הנשמה, וזהו הקשר בין האדם לבורא. וכאשר עם ישראל, כמו בתת מודע, מוותר על זה, אומר הקב"ה: אם אתם יכולים לוותר על הדבר הגדול הזה, אני מוותר עליכם.

כמו שנאמר, אדם רואה את בית המקדש בוער באש, והוא אומר: בית המקדש בין כך בוער, לפחות אדליק מן האש סיגריה... או שהוא רואה את ילדו

נשרף לפניו, האש בוערת בו, ותוך כדי פרפורי המוות שלו, הוא אומר, מה אעשה, בין כך איני יכול להצילו, והולך ומדליק לעצמו סיגריה מהאש הזאת... בוודאי שכדי בזיון וקצף, אין טעם להחיות אדם כזה. הקב"ה אומר: אם אתם לא צריכים את בית המקדש - אין לכם חיים, ולכן נגזרה עליהם כליה.

זו החומרה הנוראה בכך שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ה'נהנו' הזה, הוא סיפור קפידת הפתיל, של הזיקה הנפשית הפנימית שבנשמת ישראל עם קדושת בית המקדש, והעלבון הוא נורא, אין לו מילים, רק להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים.

אולם כידוע, העונשים של הקב"ה אינם עונשים של הקפדה אלא של תיקון וקירוב. והקב"ה ממכה עצמה מתקן רטיה (סליחות). הקב"ה קורא הדורות מראש, מכין להם את הרטיה עם המכה גם יחד. מתחילה מעמיד להם מלך קשה כהמן, להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ביום אחד, והגזירה נחתמת בחותמת של טיט. ובמדרש (פס"ר י, יד) מתואר באריכות איך אליהו הנביא רץ בבהלה אל האבות הקדושים וצועק אליהם, והקב"ה עושה עצמו כלא יודע מכלום, כביכול לא אכפת לו יתברך מעם ישראל.

מתוך
הצרה באו
ישראל
לחיבור
חדש
לבית
המקדש

וכאשר רואה עם ישראל כי כלתה אליו הרעה - מתוך היסורים האלה, הלחץ והדחק, החשש והפחד, מתעוררים ישראל עד דכדוכה של נפש, ותמהים מאד על עצמם, איך נפלו כל כך, איך ממדרגת 'אדמה לעליון' נפלו ל'אדם מן האדמה'. והם הגיעו למעמקים כאלה בנפש, עד שמתוך היסורים והתשובה מאסו בחיים הנמוכים ואמרו: אנחנו לא מוכנים לחיות כך. אפילו אם נותנים לנו לחיות, אנחנו מוכנים למות. וכמו שאיתא במאמרי אדמוה"ז בעל התניא זי"ע (פורה אור ט, ט), שאם היו כופרים ח"ו, לא היו עושים להם כלום. ומתוך הלחץ הזה, האימה חשיכה גדולה נופלת עליו, הגזר דין מוות הזה, הם חזרו בתשובה כזאת אל ה', עד שהם כבר לא שמו ליבם להינצל, ולא חזרו בתשובה בכדי להינצל. השאלה אם ינצלו או לא ינצלו לא עמדה בראש

מעייניהם, רק דבר אחד זעקו: איך עזבנו? איך עזבנו מקור מים חיים, לחצוב לנו בורות נשברים?

כשקלטו ישראל מה שעשו, אזי כמו שיש מעיין שמפסיק לתת מים, שצריך לחפור בו יותר בעומק, כך הם חפרו מקום מאוד עמוק בנפשותיהם, עד שהם מגלים את פנימיות קדושת נשמת ישראל, והם אומרים: אנחנו דבוקים בה, שום דבר לא יפריד ביננו. בכלל לא חשוב אם ניצל או לא, אנחנו של ה', גם אם ה' יהרוג אותנו, אנחנו של ה', לא רוצים לחיות בכלל חיים הבליים כאלה.

ואז, מתוך המרירות הזאת על עצמם, ומתוך ההכרה הזאת, קבלו את התורה במקום כזה שלא קבלוה מעולם. כשעם ישראל קבל את התורה במתן תורה, אמרו חז"ל (שבת פט.) 'ויתיצבו בתחתית ההר' (שמות יט, יז), מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, והספרים הקדושים (לפני מורה סור 5, ד) מאירים את דברי חז"ל, ומבארים מהו ענין כפיית ההר כגיגית, שהקב"ה האיר להם הארה כל כך גדולה, עד שהביא אותם למקום שאין בו שני צדדים, הנעימות של קדושת התורה היתה כל כך גדולה אצלם, עד שלא נותרו שני צדדים, ואז הם צעקו 'נעשה ונשמע'.

אבל כאן אצל אחשוורוש, הם צועקים 'נעשה ונשמע' ממקום אחר, לא בגלל נעימות, אלא כי הם משיגים את קדושת נשמות ישראל וקדושת גופות ישראל. וכפי אשר דובר קודם שענין בית המקדש הוא השלמת תקוות השי"ת לדירה בתחתונים, שהקדושה תשרה בתוך אבנים ועצים, כך ממש, תכלית השלימות הוא כשקדושת נשמת ישראל תתגלה בתוך גוף חומרי. ואת הדבר הזה הם משיגים, שהגוף של עם ישראל יחד עם הקדושה ששורה בתוכו, הוא מציאות של קדושה ללא שום תנאים, ואפילו הגופות של עם ישראל קדושים בקדושה עליונה ירושה מאבותינו.

והנה מה שהלכו בתחילה אחרי ההבל, הוא רק בגלל עמלק המעורר ספקות היש ה' בקרבנו אם אין, וכמו שכתוב (שמות יז, ט) 'ויחננו ברפידים ואין מים לשתות העם' ואמרו חז"ל (בבבבב ט): למה נקרא שמו רפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה, ואחר כך מיד יבוא עמלק. וצריך להבין, מה זה רפו ידיהם מדברי תורה, עוד קודם מתן תורה. והביאור הוא, שהאחיזה שלהם וההעדפה של החלק הרוחני על פני החלק החומרי, היה בזה איזה קלקול וחולשה, ולכן מיד יבוא עמלק.

עמלק בא לנגוס, הוא מתחיל להגיד 'היש ה' בקרבנו, אולי באמת אי אפשר, אולי באמת לא יכולים, אולי באמת אין מציאות של אלוקות בתוך גוף. לא 'אולי', אלא ודאי שאין. זו בעצם המלחמה של עמלק, עמלק לא יכול להבין שיש נשמה, הנותן נשמה לעם עליה (ישעיה נב, ט), לכן הוא תמיד בא לקלקל ולהפריע.

כתוב בחז"ל (אכ"ר פר' ג) שעמלק היה חותך מילותיהן של ישראל וזורקן כלפי מעלה ואומר טול מה שבחרת. כי עמלק לא יכול לסבול שיש דבר כזה אדם חומרי - שהוא בלי ערלה. 'ערלה' הינה ערלת בשר, אך היא הסמל של ערלת הבשר שלהם, ועושים ברית מילה, שמיל"ה ראשי תיבות 'מי יעלה לנו השמימה' (דברים ל, יב), וסופי תיבות הוי"ה (מקו"ז מיקון ע' קלא). שהקדושה של ברית מילה, היא הכח האלוקי של קדושת נשמת ישראל, החיבור בין עליונים לתחתונים, שיהודי יכול להיות למעלה ולמטה, למטה ולמעלה, ואת זה עמלק לא יכול ולא רוצה לסבול, לכן הוא זורק מילותיהן של ישראל כלפי מעלה, לזלזל בדבר הזה, ולהראות שלמטה בעולם הזה אי אפשר בלי ערלה, למעלה בעולם העליון יכול להיות אדם בלי ערלה, אבל כאן בעולם החומרי לא, אדם בתוך גוף - הוא גוף.

בימי
הפורים
קבלו את
התורה
נשמה
בתוך גוף
דוקא

אבל אנחנו יודעים, שגוף של איש ישראל הוא לא כמו גוף של גוי. כמו שאמרו רבותינו במשנה (מריס 6): קונם שאני נהנה לערלים, מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים. כי עם ישראל נקראים מולים, למרות שמי שיש לו ערלה, כגון מי שמתו אחיו מחמת מילה שהוא אנוס, הערלה שלו נקראת ערלה, מכל מקום עם ישראל נקראים מולים בעצם, כי אנחנו בני אברהם אבינו שהושלך לכבשן האש, ובני יצחק אבינו שנעקד על גבי המזבח, צאצאים של חומר טהור.

וזהו 'ממכה עצמה מתקן רטיה', שהצרה הביאה אותם להכרה פנימית חדשה ברוממות קדושת ישראל, ולא סתם רטיה, אלא מתנה חדשה, מתן תורה חדש, והרבה יותר עמוק מהמתן תורה הקודם.

בעת מתן תורה אמרו חז"ל (שם"ר פר' 6) מלאך היה מוציא הדבור מלפני הקב"ה על כל דיבור ודיבור, ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל, ואומר לו: מקבל אתה עליך את הדיבור הזה, כך וכך דינים יש בו, כך וכך עונשים יש בו, כך וכך מצות יש בו, והיה אומר לו הישראל: הן, וחוזר ואומר לו: מקבל אתה אלוקותו של הקב"ה, והוא היה אומר לו: הן הן, מיד נושקו על פיו.

ה'מקבל אתה אלוקותו של מתן תורה, זה בחלק של הנפש, שמשמעבד אל ה', והיינו כח ההכרה השכלית והנשמה, אבל ה'מקבל אתה אלוקותו של הדר קבלוה בימי אחשורוש, זהו סוג אחר לגמרי, זה על החלק של הגוף, שהגוף הוא משועבד אל ה' גם מעל ומעבר להבנה. כי המציאות של איש ישראל התגלתה שם, שגם הגוף שלו בוחר בחיים, וחיים של גשמיות לבד אינם בגדר חיים.

במתן תורה היה רק 'יום חתונתו' והנשמה פרוחה מהגוף, אבל כאן היה כבר אחרי 'יום שמחת ליבו', שהנשמה היא בתוך הגוף, והשראת השכינה נמצאת בנשמה בתוך גוף דוקא, שזו השלימות של השראת השכינה בתחתונים, ואז עם ישראל משיג שה'נעשה ונשמע' שלו הרבה יותר עמוק ממה שחשב מקודם, וזהו קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר (שם פס.), כי כאן

יש קיום וחזק ותוקף, מעבר למה שכבר קבלו. קיום ותוקף לדירה בתחתונים ממש בתוך כל אחד ואחד.

ידועים דברי השפת אמת (פורים פרמ"ח ועוד) על דרשת חז"ל בפסוק (אספר ת, טו) ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זה מילה, ויקר אלו תפילין. שהקשה השפת אמת, למה שינה הכתוב טעמו ולא פירש ליהודים היתה תורה ויום טוב ומילה ותפילין. ומבאר שישראל שמרו את התורה גם קודם לכן וכן את היום טוב והמילה והתפילין, אלא שבנס פורים הרגישו בנפשם שהתורה היא אורה והיום טוב הוא שמחה וכן הלאה.

הם השיגו זאת, באופן שהגוף כבר לא הפריע לזה, הם גילו את הסוד הנפלא הזה, שהגוף גם אם הוא לא מרגיש, ואפילו אם הוא רוצה לסתור את הענין הזה וללכת אחרי אחשוורוש והמן, אבל עמוק בפנים הקדושה קיימת, צריך רק לחפור את החפירה הזאת. ובפורים מתגלית הקדושה הזאת, וכל איש ישראל יכול להרגיש זאת, ושיתברר לו שהגוף שלו קדוש כמו נשמה.

וזהו עומק הענין - כמו שמבואר בספרים - של חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה טז), כי בפורים התגלה שהאלוקות של עם ישראל, היא לאו דוקא בכח השכל או כח הנשמה, אלא אפילו מצד הגוף בעצמו. הגוף של איש ישראל הוא אלוקי, וכל החושך, הבלבולים והערבובים שעוברים על האדם, הם רק סביב סביב, ולא האדם בעצמו. והגילוי הזה בא על ידי שאדם מאבד את כח ההכרה שלו, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע'.

והנה במתן תורה, אחר שנסעו מרפידיים כתיב (שמות יט, ג) ויחן שם ישראל נגד ההר, וברש"י שם פירש כאיש אחד בלב אחד, כי כאשר מתגלה שורש קדושת ישראל, בטלים הגופות מלהיות כל אחד יחיד בפני עצמו, והנשמות מתאחדות יחד. על דרך המבואר בתניא (פרק ג) שלכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים, ומצות ואהבת לרעך כמוך היא - כמו שבעל התניא אומר שם - רבי עקיבא אומר ואהבת לרעך

כמוך זה כלל גדול בתורה, מדוע זה כלל גדול בתורה, אומר בעל התניא: מצוה זו לא יכול האדם לקיים כל עוד הוא חומרי, רק כאשר הוא יוצא מהמציאות שלו ונעשה רוחני, שייך שיאהב את השני כמו שאוהב את עצמו.

וכן גם כאן כשעם ישראל זכה לדרגה הזאת, שגילו שגוף איש ישראל גם הוא אלוקי, זכו לאחדות ותקנו לדורות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה (אסמך ט, כח), כי המצב הפנימי מתגלה כשהכול באחדות מלאה, וכאשר האור הזה מתגלה, מתנתקת והולכת העצמיות של כל אחד ואחד, וזה הגילוי של פורים.

בדרך העבודה מתגלה כל זה על ידי שאדם מתעצם עם הידיעות האלה. הרי בימים של פורים נשפע איזה שפע קודש בספירות העליונות, אבל כל אדם ואדם צריך למשוך את זה על עצמו, וכלשון התורה (ויקרא כג, ז ולאה זס"ק ח"א מ"ז) מקראי קודש. כי אף אם אמנם מתגלה הדבר הזה, אבל עדיין כל אדם שרוצה לדבוק בזה, צריך להמשיך את זה על עצמו.

זה ענין של מחיית עמלק שבתוכנו, מלחמה לה' בעמלק מדור דור (שמות יז, טו), והקב"ה אומר (ד' ס"ד) כי מחה אמחה את זכר עמלק, וכל זה מתקיים בנפשותינו. וכאשר יש מחיית עמלק בנפשות, יכולה להתגלות הדרגה העליונה של דירה בתחתונים, בתוככי הגוף ממש, בהשלמה של ענין 'ביום חתונתו וביום שמחת לבו'.

בזה אפשר להסביר את הענין המפליא, שהמגילה כולה אין בה ניסים. מי שמתבונן מבחין שאין דבר אחד שהוא לא בדרך הטבע, הכול בדרך הטבע ממש, אלא שמתגלה איך שהכל מתחבר בחוליות מדהימות, להשראת השכינה בתחתונים, וגם המכה הכי גדולה לעם ישראל, שזה המן העמלקי, נמתקת.

וממחיית עמלק מתגלה הענין של בית המקדש, ומתוך אסתר בעצמה שנישאה לאחשורוש, נולד דריוש שנתן רשות לבנות את בית המקדש, והכל

מתחבר בשורש של השורשים. גם כלול בכך מה שאסתר היתה מזרע שאול, שהחיה את אגג, ואכמ"ל. והאמת שענין עמלק בעצמו, ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד (נמדבר כד, ט) זה התמודדות נגד גילוי מלכות שמים. כי עמלק בא כל הזמן להפריע, ועם ישראל צריך להתמודד אתו, היש ה' בקרבנו אם אין, אך שלימות הניצוח תהיה כשעם ישראל יתעצם כל כך נגד עמלק, עד שלעמלק כבר לא יהיה שום מקום בעולם, כמאמר חז"ל (תנחומא סו"פ כי תבא) אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק.

השי"ת יעזור, שנזכה שבכח שמחת פורים, ובכח ההתעצמות הרוחנית שנתעצם בפורים, והתשוקה שתתעורר בלב להשכין את השי"ת ממש בתוכנו, בלבותינו, יזכה כל אחד ואחד להמשיך על עצמו בחינה של יום חתונתו ויום שמחת ליבו, עד שמכל בתי המקדש הפרטיים יבנה בית המקדש הכללי, ונזכה לשמחה האמיתית והשלימה באמת ובשמחת לבב.

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום

זכור את אשר עשה לך עמלק

מחיית עמלק מתחלקת בתורה לשלושה ציוויים, שהם במחשבה, בדיבור ובמעשה: זכור את אשר עשה לך עמלק (דברים כה, יז), לא תשכח (שם יט) ותמחה את זכר עמלק (שם). ואיתא בספרי (ריש פרשת בחוקותי) ש'לא תשכח' מדבר על שכחת הלב, 'זכור את אשר עשה לך עמלק' בא לומר שתהא שונה בפיקך, והמצוה השלישית 'תמחה את זכר עמלק' היא במעשה בפועל. (ראה ספר המצוות להרמב"ם מצוה קפז, קפה, קפט)

מה זה המצוה לשנוא בלב, כותב הרמב"ם (שם מצוה קפט) שציונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו, ולשנוא אותו בכל עת ועת, ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ונזרז העם לשנוא אותו, עד שלא תשכח המצוה, ולא תחלש שנאתו ותחסר מהנפשות עם אורך הזמן, עכ"ל. דהיינו שצריך להזמין בלב שנאה לעמלק, ואם אדם אינו שונא את עמלק, אינו מקיים את הלאו של 'לא תשכח', ומסתמא גם את ה'זכור' אינו מקיים בשלימות, כי אף שעניינו להזכיר בפה, אבל מובן שבפה צריך להזכיר את השנאה שיש בלב.

ויובן הדבר יותר על פי דברי השפת אמת (שבת זכור תרל"ב) שפירש ענין 'זכור' שיהיה טבוע בכח הזכירה של האדם, במקום שאין שם שכחה, 'דאס געדעכיניש' בלשונו. והמשל בזה - שכאשר מדובר על חיי אדם, אף אחד לא שואל למה ומדוע. כשיש חלילה שריפה וכדומה ומעירים אותו משנתו, לא יצטרכו להסביר לו, הוא יבין מיד. כך 'זכור את אשר עשה לך עמלק' צריך להיות בשורש הזכרון, שהאדם יבין שהניתוק הזה הוא מוות, ולכן מסיימת הפרשה 'לא תשכח'.

זכור את אשר עשה לך עמלק

צריך שתהיה שנאה. אם אין לו שנאה, הוא לא יודע לשמוע את המגילה, הוא לא יודע לשמוע שום דבר מה'זכור'. אדם צריך להביא את עצמו להבנה והעמקה, שחיים כאלה הם פשוט חיי קוף.

נתאר לעצמנו שלוקחים אותנו, ומכניסים אותנו כך, כמו שאנחנו בני אדם - לתוך חתולה, ואנחנו נהיים חתולים... ומטיילים כך בלא בגדים כמו חתולה, והחתולה, קורעת שקיות ניילון כחולות, ואוכלת כמה עצמות... והיא חושבת: מה אני? חתול או בן אדם? מה אני זוללת עצמות? היא מתביישת... תוך כדי כך, היא רואה אנשים שהכירו אותה בתור אדם, הם עוברים לידה, היא לא מבינה שהם לא מזהים אותה... אולי היא כן מבינה... אבל היא מתביישת, היא מתחבאת... היא בלי בגדים, היא מתחבאת... מה ירגיש אדם בתוך חתולה?...

הרבה הרבה מעבר לזה הוא ההבדל בין אדם חומרי לאדם אלוקי, זהו הבדל תהומי עצום ונורא. כל עוד שהאדם לא הבין את זה, הוא לא יכול להתחיל לשנוא את עמלק, כל זמן שהוא לא יודע מה זה מציאות אלוקית של 'אדמה לעליון', הוא לא מתחיל להבין, והוא לא שונא את עמלק כלל וכלל.

אז אנחנו יכולים להיות גם היום 'נהנים מסעודתו של אחשורוש'. זה לא צריך להיות בשושן, זה יכול להיות בבית. אמנם אנחנו כבר שכחנו מענין בית המקדש ואין עלינו טענה בזה, אבל יש כן טענה, למה לא ניזכר, למה שלא נעשה 'זכור'. ולא רק ניזכר, אלא ננהל את החיים בעקבות ההבנות האלה. אדם שלא מנהל את החיים בעקבות התובנות הללו, וממשיך לחיות חיי שקר, חיי שטחיות, חיים שהם לא חיים אמיתיים - הוא חי ליד החיים, הוא חוטא לנפש שלו. הוא חוטא לאמת שלו. וזהו עוון פלילי.

לכן בזמן של מחיית עמלק, ערב שבת זכור בואכה פורים, עם כל השמחה והיום טוב, הדברים האלה צריכים להתברר בנפש של האדם, במקום שאין שכחה. אם האדם מרגיש שהוא לא שם, אז הוא צריך לבוא לשם, ואם הוא לא יביא את עצמו לשם, שום דבר לא יביא אותו לשם. צריך להשקיע בזה הכנה ומאמץ.

נקודות הפצת הגליון

ירושלים:

גאולה - 052-7611638

שמואל הנביא - 050-4107728

סנהדריה המורחבת - 054-8459096

מקור ברוך רוממה - 052-7662984

מודיעין עילית:

קרית ספר - 052-7138907

ברכפלד - 058-3252176

עפולה:

054-8443510

צפת:

053-3165270

קריית גת:

052-7632147

אלעד:

054-8402450

אשדוד:

רובע ז' - 052-7155349

ביתר עילית:

גבעה אA - 052-7637888

גבעה בB - 050-4111832

בית שמש:

הקריה החרדית - 052-7120025 (בערב)

רמת אברהם - 052-7679597

בני ברק:

בבית המדרש - רחוב בלוי 8

חיפה:

052-7602631 • 058-3200731